

Άρατος, *Φαινόμενα καὶ Διοσημεΐαι* (αποσπάσματα)

Νεοελληνική απόδοση: Μάριος Βάλβης-Γερογιάννης (Πανεπιστήμιο Πατρών)

1. Προοίμιο – Ύμνος στον Δία (στ. 1-18)¹

Ας αρχίσουμε από τον Δία, τον οποίο εμείς οι θνητοί ποτέ δεν παραλείπουμε στους λόγους μας*. Γεμάτοι όλοι οι δρόμοι είναι με τον Δία, όλοι οι τόποι συνάθροισης των ανθρώπων, γεμάτη είναι η θάλασσα και τα λιμάνια: με κάθε δυνατό μέσο χρειαζόμαστε όλοι μας τον Δία. Γιατί, άλλωστε, είμαστε παιδιά του. Με πραότητα αυτός δίνει σημάδια ευνοϊκά στους ανθρώπους, και παρακινεί τον κόσμο στην εργασία υπενθυμίζοντάς τους την επιβίωση** και λέει πότε το έδαφος είναι καλύτερο για βόδια και σκαπάνη, λέει επίσης πότε οι εποχές είναι κατάλληλες για το φύτευμα των φυτών και τη σπορά κάθε σπόρου. Γιατί αυτός στερέωσε τα σημάδια στον ουρανό διαχωρίζοντας τους αστερισμούς, και για όλο το έτος προσέφερε αστέρια που μπορούν στον μέγιστο βαθμό να δώσουν στους ανθρώπους ενδείξεις αλάνθαστες των εποχών, με σκοπό τα πάντα να φυτρώνουν αδιάκοπα. Γι' αυτό πάντοτε οι άνθρωποι *αυτόν* εξευμενίζουν πρώτο και τελευταίο. Χαίρε, πατέρα, θαύμα μέγα, μέγα όφελος των ανθρώπων, εσύ και η προηγούμενη γενιά: και χαίρετε, Μούσες, όλες σας τόσο ευμενείς! Φανερώστε μου, εμένα που προσεύχομαι να μιλήσω δίκαια για τ' αστέρια, ολόκληρο το τραγούδι.

*Εναλλακτικά: ποτέ δεν αφήνουμε αμνημόνευτο

**Εναλλακτικά: τα προς το ζην

2. Ο μύθος της Παρθένου-Δίκης (στ. 96-136)

Και κάτω από τα δύο πόδια του Βωότη μπορείς να παρατηρήσεις

¹ Μετάφραση, της Εβίνας Σιστάκου, των πρώτων δεκατεσσάρων στίχων του ποιήματος μπορεί να βρεθεί στον S. A. White, «Η φιλοσοφία μετά τον Αριστοτέλη», στο *Ελληνιστική γραμματεία: 30 μελέτες*, επιμ. J. J. Clauss και M. Cuypers, μτφρ. Φ. Φιλίππου, Ε. Σιστάκου και Αντ. Ρεγκάκος (Θεσσαλονίκη: University Studio Press, 2022), 486.

την Παρθένο, που κρατά στο χέρι της τον λαμπερό Στάχυ.
Είτε, λοιπόν, εκείνη είναι παιδί του Αστραίου, για τον οποίο λένε
πως είναι ο γενάρχης των αστεριών, είτε κάποιου άλλου,
είθε να εκτελεί την πορεία της ειρηνικά! Μια άλλη αφήγηση, μάλιστα, κυκλοφορεί
στους ανθρώπους, ότι στην πραγματικότητα κάποτε ζούσε στη γη,
και συναντούσε πρόσωπο με πρόσωπο τους ανθρώπους, και ποτέ της δεν απέρριψε με
περιφρόνηση
το φύλο των αρχαίων ανδρών και γυναικών,
αλλά καθόταν ανάμεσά τους παρότι ήταν αθάνατη.
Και την ονόμαζαν Δίκη· και όταν συγκέντρωνε τους δημογέροντες,
είτε σε κάποιο σημείο της αγοράς είτε σε πλατύ δρόμο,
προφήτευε, προτρέποντάς τους, διατάγματα για το καλό του λαού.
Τον καιρό εκείνο δεν γνώριζαν ακόμα την ολέθρια διαμάχη,
ούτε τη φιλόσογο διαφωνία ούτε την ταραχή της μάχης,
αλλά ζούσαν όπως ήταν*· η άγρια θάλασσα απείχε πολύ από τη σκέψη τους,
και τα πλοία ακόμη δεν μετέφεραν από μακριά τα προς το ζην,
αλλά τα βόδια και τα άροτρα και η ίδια η Δίκη, βασίλισσα των ανθρώπων
και πάροχος των δίκαιων πραγμάτων, προσέφεραν κάθε είδους αγαθά σε αφθονία.
Για τόσο διάστημα ήταν έτσι τα πράγματα, όσο η γη έθρεφε το χρυσό γένος.
Όμως με το αργυρό γένος συνδεόταν λίγο, και εντελώς απρόθυμα πλέον,
γιατί λαχταρούσε τον χαρακτήρα των παλαιότερων ανθρώπων.
Παρ' όλα αυτά, όμως, ήταν ακόμη παρούσα σ' εκείνο το αργυρό γένος·
ερχόταν ολομόναχη κατά το σούρουπο από βουνά που αντιλαλούσαν,
και δεν επικοινωνούσε με κανέναν με φιλικές κουβέντες.
Αντιθέτως κάθε φορά που γέμιζε τους μεγάλους λόφους με κόσμο,
μιλούσε ύστερα απειλητικά κατηγορώντας την κακία τους,
και τους προειδοποιούσε ότι ποτέ πια δεν θα ερχόταν ενώπιόν τους, ακόμη και αν την
φώναζαν:
«Οι χρυσοί πατέρες τέτοια γενιά άφησαν –
κατώτερη· εσείς όμως θα γεννήσετε χειρότερα τέκνα.
Και ασφαλώς θα υπάρχουν πόλεμοι, και ιδίως εχθρικό αιματοκύλισμα
μεταξύ των ανθρώπων, και η θλίψη των συμφορών θα επικρέμαται».
Αφού μιλούσε έτσι, κατευθυνόταν στα βουνά και άφηνε όλο το πλήθος
να κοιτά ακόμη προς το μέρος της.

Όταν όμως και εκείνοι είχαν πεθάνει, οι επόμενοι ήταν
η χάλκινη γενιά, άνθρωποι καταστροφικότεροι από τους προηγούμενους,
που πρώτοι αυτοί σφυρηλάτησαν το φονικό ξίφος
των ληστών, και πρώτοι έφαγαν από τα βόδια που είχαν για όργωμα·
και τότε, έχοντας μισήσει η Δίκη το γένος εκείνων των ανθρώπων,
πέταξε στον ουρανό, και κατοίκησε αυτόν τον τόπο,
όπου τη νύκτα είναι ακόμη ορατή στους ανθρώπους –
η Παρθένος που βρίσκεται δίπλα στον περίβλεπτο Βωότη.

*Δηλ. χωρίς να προσπαθούν να γίνουν πλουσιότεροι ή πιο ισχυροί